

Všetička, František

Ženský živel v polské poválečné literatuře

Slavica litteraria. 2023, vol. 26, iss. 2, pp. 153-161

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/SL2023-2-15>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.79446>

License: [CC BY-SA 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20240202

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Ženský živel v polské poválečné literatuře

František Všetička (Olomouc)

Abstrakt

V poválečné polské literatuře se objevil a objevuje značný počet spisovatelek. Autor této stati se zaměřil na čtyři z nich, z nichž každá představuje jiný literární typ. Natalia Rolleczek je prozaička se smyslem pro humor. Anna Langfus se původně jmenovala Anna Regina Szternfinkiel, prožila za války svůj židovský osud, po válce odjela do Francie a stala se z ní francouzská spisovatelka. Židovského původu je rovněž Sidonia Rup, jejíž poezie obsahuje příbuzné motivy jako próza pofrancouzštělé Anny Langfus. Hanna Malewska na rozdíl od nich je autorkou historických próz, sahajících námětově do středověku a čerpajících látky z římské a francouzské minulosti.

Klíčová slova

Natalia Rolleczek; Anna Langfus; Sidonia Rup; Hanna Malewska

Abstract

The Female Element in Polish Postwar Literature

Many women writers entered postwar Polish literature. The author focuses on four of them, each representing a different literary type. In one prose writer the language of expression is Polish. Natalia Rolleczek is a prose writer with a sense of humour. Anna Langfus, originally named Anna Regina Szternfinkiel, lived through her Jewish ordeal during the war, then moved to France after the war, where she became a French writer. Sidonia Rup is also of Jewish origin, and her poetry contains themes related to the prose of the Frenchified Anna Langfus. In contrast, Hanna Malewska is an author of historical novels which are thematically inspired by the Middle Ages and draw on the Roman and French past.

Key words

Natalia Rolleczek; Anna Langfus; Sidonia Rup; Hanna Malewska

Název této stati je obšírný, aby byl jeho obsah konkrétnější, zaměřil se v ní autor na čtyři soudobé autorky. Jejich volba je záměrná, představují totiž literární typy zcela odlišné, a to jak tematicky, tak způsobem svého vyjádření. Čtveřice oddílů zahrnuje jednu zvláštnost – dvě spisovatelky židovského původu, z nichž jedna se nakonec stala prozaičkou francouzskou. Vzdáleně tento příklon k jinému vyjadřovacímu jazyku připomíná proměnu Teodora Józefa Korzeniowského v Josepha Conrada.

Stoletá

Omezí-li se spisovatel či spisovatelka celoživotně na tvorbu pro děti a mládež, a konkrétně na dívčí mládež, má to pochopitelně nějaký svůj určující prvopočátek. U Natalie Rolleczkové (1919–2019), rodačky ze Zakopaného, je tímto prvopočátkem nejspíše její dvouletý pobyt v krakovském sirotčinci sester feliciánek (františkánek), do něhož se dostala v první polovině třicátých let. Feliciánky byly žebrový řád a žebrota ulicemi Krakova, vykonávaná vychovankami jedenkrát týdně, nasměrovala jednu z jejích příslušnic k výše zmíněnému žánru. *Dřevěný růženec* [Drewniany różaniec], jedno z jejích prvních děl, ji nejen proslavil, ale především nasměroval. S proměnami společnosti se postupně rozšiřovala autorčina zájmová sféra, svět dívek se však stal trvalým zdrojem jejího tvůrčího zaměření.

Dřevěný růženec byl svého času zfilmován a jiná její próza, *Má drahá rodinka a já* [Kochana rodzinka i ja], byla v čtenářské anketě časopisu *Plomyk* oceněna jako nejpobulárnější kniha roku 1976. Rolleczková si jejího významu byla vědoma už v roce 1961, kdy *Má drahá rodinka a já* vyšla. Sama byla s touto prózou (a její hrdinkou) natolik spokojena, že napsala dvojí pokračování, takže vznikla celá trilogie. Druhý díl se jmenuje *Škaredkovic rodina a já* [Rodzinka Szkaradków i ja], třetí *Rodinné starosti a já* [Rodzinne kłopoty i ja].

Hrdinkou trilogie je šestnáctiletá Judita, zvědavá, vstřícná, zároveň však zbrklá, ztřeštěná lyceistka, vytvářející pro rodinu, a především pro sebe nejrůznější komplikované situace. *Má drahá rodinka a já* má charakter detektivky. Judita v tomto vstupním svazku trilogie hledá pro svou stále ještě mladou matku, údajnou vdovu, životního partnera. Paradoxně najde však jejího ztraceného manžela a svého otce. Do tohoto hledání je zpleten polský patriotismus, který rozvíjí a roznáší horlivá babička, vládkyně celé rodiny. Ona je také strůjcem všech komplikací, jež se v závěru zdárně vyřeší. To vše je nahlíženo a viděno očima šestnáctileté dívky (Juditino hledisko uplatnila Rolleczková i v dalších dílech trilogie).

Škaredkovic rodina a já je jiného druhu, má ráz nepravděpodobné a bizarní grotesky. Judita, v době, kdy jsou všichni na dovolené, ubytuje u sebe mladou matku s dvojčaty a snaží se ji usmířit s otcem těchto potomků. Vrší se zde jedna bizarní situace za druhou, ale vše nakonec opět dobře dopadne.

Tvorba Natalie Rolleczkové je rozsáhlá; zmíněná trilogie má objektivizující charakter, v některých jejích pozdějších prózách se naopak výrazně prosazoval subjektivní faktor. Tak je tomu např. v *Kouzelných prázdninách* [Urocz wakacje], v nichž líčí cestu svojí rodiny na rekreaci v Bulharsku. Jde o cestu, jakou v té době vykonávalo tisíce příslušníků

tzv. socialistického tábora. Autorka si toho byla patrně vědoma, a proto svou prózu oživila minulostní rovinou, v níž líčí zejména svá dětská a mladistvá léta. První rovina, v níž popisuje cestu k bulharskému moři, je celkem nevzrušivá, daleko přitažlivější ráz skýtá druhá vrstva, jež je jakýmsi vzpomínkovým pásmem. Střída obou těchto rovin dodává příběhu rytmický charakter, přechody mezi oběma vrstvami jsou mnohdy nezřetelné. Události obou rovin zprostředkovává sama autorka, která v textu vystupuje a průběh dění komentuje. Je tedy Natalia Rolleczková v *Kouzelných prázdninách* typickým autorským vypravěčem. Druhá vrstva této prózy se stala zajímavější, neboť čtenáři umožnila nahlédnout do spisovatelčiny biografie. Natalia Rolleczková se narodila v Zakopaném, mladistvé dojmy z Kamenice a Staré Polany podává podmanivým způsobem: „*A ty večery na Staré Polaně! – Vzbouřila jsem se proti tradičním večerům u stolu a jedla jsem na schodech s talířem na kolenou, tvářím k lesu. Soumrak houstnul, pavouci dokončovali své sítě, z lesíku přihopkala ropucha, sousedsky si vedle mě odpočala a pak vandrovala dál. Zpod okapu se ozývalo pištění, nahánějící husí kůži; pak se střemhlav kolem mě prosmykl aksamitový netopýr. Přicházela noc. – Z řady černých smrků se vysunula tlapa, aby mě, ztuhlou strachy, chytla za vlasy. V poslední chvíli, kdy tlapa už už... se v okně rozsvítilo a ozvalo se spásné volání: „Talo, domů!“*“

Jindy si zase vyvolává dojmy z Drohobyče, kde žila za druhé světové války. Městečko Drohobyč zvětšil Bruno Schulz, jehož básnické pojetí tohoto místa bylo hladové dívce na hony vzdálené: „*Po večerech, když jsem vyškrabovala připálené vločky z pánve, vybavovaly se mi čarovné a uhrančivé Schulzovy obrazy Drohobyče... Hlouposti! Vyplivla jsem hořkou ovesnou vločku a dumala, jestli si zítra vydělám tolik, abych si mohla koupit kousek tlačěnky. – Och, jakou jsem měla na nešťastného Schulze zlost! Kde viděl to nebe, jak ohromná safírová růže stolistá? Tady nebe nebylo snad nikdy safírové, pořád jen šedivé, jako oblepené špinavým peřím z roztrhaných židovských peřin. Pořád z něho visí zmuchlané mraky, občas na západě narudlé jako stará duchna. Když se pak náhodou vydaří zimní den a nebe je modré, vypadá jako sklo, ostré, zraňující – a rány se nehojí.*“

Přes všechny tyto strážně se Natalia Rolleczková dožila stovky let (jako náš Josef Štefan Kubín), zemřela 8. června 2019 v Zakopaném.

Sůl a síra

Anna Regina Szternfinkielová (1920–1966) se narodila do zámožné lublinské židovské rodiny, jejíž postavení jí přislíbilo šťastný a bezstarostný život. Vše se však zvrtilo v pravý opak. Jako sedmnáctiletá se provdala za Jakuba Rajse, jehož rodina byla obdobně situovaná, vlastnila v Lublině textilní továrnu. Oba odjeli roku 1938 do Belgie se vzdělávat v tomto oboru, roku 1939 se vrátili na dovolenou a za pár dní začalo peklo druhé světové války. Rodiče zahynuli v koncentračním táboře, manžela zastřelili Němci a ona se dostala do vězení. Jako jediná přežila a poznatky, které získala v lublinském a varšavském ghettě, v odboji a ve věznicích, se později staly námětem jejích literárních děl. Roku 1946 odešla do Francie, v lednu 1948 se provdala za Arona Langfuse (mimo jiné absolventa inženýrského polytechnického institutu v Praze) a začala psát, francouzsky o utrpení polských Židů. Vydala tři romány, z nichž druhý, *Zavazadla s pískem* [Les bagages de sable] z roku

1962, ji proslavil. Získala za něj Goncourtovu cenu. Život Anny Langfusové byl krátký, zemřela 12. května 1966 v Paříži ve věku pouhých 46 let.

Zavazadla s pískem začínají scénou, v níž se hrdinka vrací do svého bytu a nachází tam tři blízké osoby, s nimiž vede dialog. Čtenář v dané chvíli neví, že je mystifikován – příběh se sice odehrává ve Francii, hrdinka je však Polka, která prošla německým koncentrákem a tři osoby, s nimiž rozmlouvá, dávno neexistují, zahynuly v koncentračním táboře. Jde o schizofrenickou situaci a celý příběh je o tom, jak se hrdinka Marie snaží vklínit do běžného života, navíc na Západě. Na cestě do normálního života se setkává se starším mužem, který se stává její oporou, a nakonec její přítel, z níž je nečekaným zásahem vymaněna. Vklínění do normálního života není problémem pouze polské hrdinky, ale také malé Francouzky Anny, která není schopna tíhu života unést a spáchá sebevraždu. Je to otřesná sebevražda už proto, že Anny je dítě.

Zavazadla s pískem jsou psychologický román, v němž Langfusová líčí složité psychologické situace dvou jedinců – Polky Marie a Francouze Michala Carona. Stárnoucí Caron utíká ze svého stereotypního manželství k mladé Polce a v závěru prózy se od ní vzdaluje do zaběhaného manželského stereotypu. A tento složitý proces je autorka schopna detailně popsat a dešifrovat. Anna Langfusová pracuje ve svém románě s technickým postupem, který by se dal nazvat částečnou nebo utajenou informací. Tak začíná celá próza. Marie se vrátí domů a rozmlouvá s Jakubem a rodiči; teprve později zjistíme, že je to její stíhomam, neboť všechny tři Němci za války zlikvidovali. Tuto techniku uplatnila autorka v románě ještě jednou. Malá Anny se ztratí, najdou se pouze její boty na pláži u moře. Hledají ji a vyvstanou obavy, že Anny je mrtva. Nakonec přijde Germain se zprávou, že ji našli. Kontext napovídá, že ji našli živou, někde schovanou, je to přece dítě; teprve dodatečně se částečné změny v úplně – Anny spáchala sebevraždu. Langfusová není přímočarý vypravěč, je to narátor s tajenkou.

V příběhu o malé Anny přerůstá již trvalé téma holocaustu a druhé světové války do tématu obsírnějšího, do tématu prázdná a děsu z prázdná, jež se člověk snaží překonat (tak alespoň vyznívá závěr *Zavazadel s pískem*). V české literatuře se tímto námětem zabýval Viktor Dyk v románě *Děs z prázdná*. Téma nezodpověděl, poněvadž prózu nedokončil. Dyk však přistupoval k této tematice z výsostně lidského hlediska, druhé světové války se nedočkal, tragicky zahynul na začátku třicátých let, navíc k vyslovení této stěžejní lidské problematiky nepotřeboval zkušenost s německým nacismem. K látce tohoto druhu mu stačila první světová válka a vídeňské vězení. Přibližně z této doby pocházejí také první náčrtky k pozdějšímu, žel nedopsanému románu o děsu z prázdná.

První román Anny Langfusové s tematikou holocaustu a do značné míry autobiografický vyšel roku 1960 pod názvem *Sůl a síra* [Le sel et le soufre]. *Zavazadla s pískem* byla vydána 1962. Roku 1961 se do francouzských knihkupectví dostal román *Krev nebe* [Le sang du ciel] od dalšího polského autora písčícího francouzsky. Byl jím Piotr Rawicz, rodák ze Lvova, který spolu s Annou Langfusovou jako první umělecky obeznamovali francouzskou čtenářskou obec o hrůzách německé vyhlazovací války. Nejen o ní, ale také o jejich dlouhotrvajících následcích. Anna Langfusová zemřela na mrtvici, Piotr Rawicz spáchal sebevraždu.

V Lublině studovala Anna Szternfinkielová na Gymnáziu Lublinské unie, které vedle ní navštěvovaly takové spisovatelky jako Julia Hartwig, Anna Kamieńska a Hanna Małewska. Budova se nachází na ulici Gabriela Narutowicza 12, dnes v ní sídlí Pedagogická fakulta Univerzity Marie Curie-Sklodowské.

Hledání ztracené drachmy

Když druhá světová válka skončila, měla malá Sidonia Rup šest let (narodila se roku 1938 ve Lvově). Matka jí zemřela a otce jako anglického špióna uvěznila Sověti a odsoudili je na 25 let do lágru v Kazachstánu. Matka, dříve než skonala, jí neustále připomínala, aby zapoměla na své židovské křestní jméno, a aby si zapamatovala, že se jmenuje Irena. V poválečném Polsku nebyla tato záměna výjimkou, Židé měnili celá příjmení. Budoucí básnířka a prozaička používala později obou křestních jmen.

Jméno se dá změnit, obtížněji však sociální postavení – Irena Sidonia se stala sirotkem. O svém pobytu v sirotčinci v Bielsku, kde ji a ostatní opatrovaly řádové sestry, podala po letech svědectví v miniaturní próze *Sirotčinec* [Sierociniec, Głuchołazy 2000]; 2. vydání pod názvem *Dům sirot* [Dom sierot].

Po Bielsku a Zakopaném žila Irena Sidonia v městě Klodsku a v Głuchołazích. Verše psala již od čtrnácti let, ale že bude a chce být básnířkou, si uvědomila teprve v Klodzku, kde se zapojila do místní klubové činnosti. V memoárové knize *Temnoty není* [Ciemności nie ma, Głuchołazy 2011] o svých krocích píše: „*Setkávali jsme se jedenkrát v měsíci, četli jsme svá dílka a plánovali představení v Domu kultury. Po určité době se setkání přenesla do kavárny, která se stala střediskem naší malé klodské bohémy. Právě tam vystavil své avantgardní práce poeta Maks. Na stěnách rozvěsil kartóny, na kterých byla chaotičně vytištěna velká a malá písmena.*“ [Spotykaliśmy się raz w miesiącu, czytając swoje utwory i planując imprezy w Domu kultury. Po jakimś czasie spotkania przeniosły się do kawiarni, która stała się świątkiem naszej malej klodzkiej bohemy. Właśnie tam wystawił swoje awangardowe prace Maks – poeta. Na ścianach rozwiesił kartony, na których chaotycznie nadrukowane były duże i małe litery.]

Vzpomínková kniha *Temnoty není* je mimo jiné závažná tím, že zahrnuje otcovy zápisky, kdy se ve službách anglické rozvědky podílel na odhalení německé špionážní sítě v oblasti Lvova a Krakova. Sidonin otec byl holandského židovského původu, rodina se původně jmenovala Van Gille Ruppe. Této své rodině připsala básnířka sbírku *Shema* [Głuchołazy 2012].

Autorčin osud a osud jejích předků určil také téma její poezie – převládají v ní židovské náměty. Pozdní sbírka *Vedle Slova* [Obok Słowa, Gorzów Wielkopolski, bez vročení] je pro Rupovou typická. Téma holokaustu v ní vyslovuje např. v básni *Výročí šoa* [Rocznica Szoah]:

*Zapálit pochodně
to je málo
Položit kamínek na hrob?*

*Zapalić pochodnie
to za mało
Polożyć kamyk na grobie?*

*oni nemají hroby
Jaké květy položit?
všechny jsou málo smutné
Zemřelí mlčí
jakož i ti
kteří se lhostejně dívali
na jejich umírání
Ticho
na té i tamté straně světa...
[...]*

*oni nie mają grobów
Jakie kwiaty złożyć?
wszystkie za mało smutne
Umarli milczą
jak i ci
którzy obojętnie patrzyli
na ich umieranie
Cisza
po tej i tamtej stronie świata...
[...]*

Tento způsob poetické výpovědi je pro Rupovou příznačný – plynulý básnický výraz tklivého ladění, v jiných verších často inspirovaný biblí.

Ve sbírce *Vedle Slova* se Rupová obrací ke třem básníkům, v první řadě a na prvním místě k Paulu Celanovi, s nímž se cítí vnitřně spjata. Báseň se jmenuje *Reflexe nad poezií Paula Celana* [Refleksje nad poezią Paula Celana]. Pro málo zasvěcení třeba dodat, že ve východních Černovicích, centru Bukoviny, se básník narodil:

*Putuji s tebou ulicemi Černovic
vcházím do strof tvých básní
jak do ukřižovaného lesa
Ten vyrůstá ve mně nerozumnou tesknotou
Tamten čas
stává se prahem
před kterým se vracíme v temnotu
Pouze umírání probleskuje...
[...]*

*Wędruję z tobą ulicami Czerniowca
wchodze w strofy twych wierszy
jak w ukrzyżowany las
Też rośnie we mnie nierozumna tęsknota
Tamten czas
staje się progiem
przed którym cofamy się w ciemność
Tylko umieranie błyszczy...
[...]*

Vedle Kladska pobývala Rupová ve slezských Gluchołazích. Tam také zorganizovala zájemce o poezii při poradně pro narkomany, kde pracovala jako volontérka. Později byla činná v Domě kultury v Gluchołazích. V současnosti žije v domě s pečovatelskou službou (Dom Pomocy Społecznej) v Kopernikách u Nysy.

V knize *Temnoty není* se autorka letmo zmiňuje o poválečném pobytu v české Praze, želbohu tragickém jak pro jejího otce, tak pro nastávající sovětizaci země. Rupová píše: „*Mého otce uvěznil v Praze, když přijel, aby se s námi spojil po útěku ze Lvova. Uvěznil ho komunisti, již po osvobození Československa z německé okupace. Přivezli ho do Lvova, kde byl sovětskou vládou obviněn z konspirace proti Sovětskému svazu a poslán na 25 let do gulagu v Karagandě (Kazachstan).*“ [Mojego ojca aresztowano w Pradze, gdy przyjechał dołączyć do nas po ucieczce ze Lwowa. Aresztowali go komuniści, już po wyzwoleniu Czechosłowacji spod okupacji niemieckiej. Przewieziono go do Lwowa, gdzie został oskarżony przez władze radzieckie o działalność przeciwko Związкови Radzieckiemu i zesłany na 25 lat do gulagu w Karagandzie (Kazachstan).]

V Kopernikách jsme básnířku navštívili v dosti neblahé době – začala právě pandemie. Seděli jsme v zahradním altánku a já si uvědomil cosi příbuzného – její debut se totiž jmenoval *Hledání ztracené drachmy* [Poszukiwanie zagubionej drachmy].

Autorka historických próz

Józef Ignacy Kraszewski a Henryk Sienkiewicz založili velmi výraznou tradici historického románu, která má v polské literatuře řadu významných pokračovatelů. Jedním z nich je také Hanna Malewska (1911–1983), jež se od zakladatelské dvojice dosti odlišuje. Kraszewski a Sienkiewicz kladli totiž důraz převážně na historii polskou (*Quo vadis?* je u Sienkiewicze výjimkou), kdežto Malewska se orientovala ponejvíce na minulost evropských národů.

Začala pochopitelně antickým Řeckem. Jako dvacetiletá napsala *Jaro Řecka* [Wiosna grecka], jehož hrdinou je Platón, nikoliv filozof, ale sportovec, mladičký sportovec, účastník a vítěz olympijských her. Platón a jeho sportovní úsilí stojí v popředí celé novely; vedle něho závažnou postavou je Antifos, který se zapojil do Alkibiadova povstání. V novele má navíc kompoziční funkci, představuje rámuující postavu celého dílka. Antifos ztělesňuje rám prózy, kdežto Platón její střed. Malewska překvapuje značnou znalostí dobových reálií, což je ovšem příznačné i pro její pozdější tvorbu (viz např. její vědomosti o středověkém stavebnictví v románě *Kamení bude volat*). V poslední kapitole příběhu o Platónovi čtenáře částečně obeznamuje s jeho filozofií. Novela má klasicistní ráz, je až příliš stylizovaná, což vedlo k tomu, že zralá autorka se od svého debutu dosti distancovala.

Je-li *Jaro Řecka* zaměřeno pouze na jednu postavu, pak román *Kamení bude volat* [Kamienie wołać będą, 1946] figurami přímo hýří, někdy až nepřehledně. Stěžejní postavou není ostatně žádná z nich, neboť středem autorčiny pozornosti je stavba gotické katedrály ve francouzském městě Beauvais. Román se odehrává v 13. století a Malewska v něm ukazuje, jak stavba této katedrály, ostatně nikdy nedokončené, poznamenávala a poznamenala její tvůrce.

K této poněkud vzdálené tematice se Malewska dostala roku 1938, kdy jako stipendistka pobývala ve Francii. Vyhledávala středověké archiválie, nakonec se však její pozornost plně zaměřila na katedrálu v Beauvais. Z nepřehledného množství postav vystupují do popředí tři – tesařský mistr Matouš, architekt Hugo z Avignonu a františkán Hilarius.

Všichni tři jsou s katedrálou bezprostředně spjati. Mistr Matouš a architekt Hugo se podílejí na její výstavbě; Matouše roztěkanost a rozvernost odvede jinam a kruté jej poznamená; vnitřně rozeklaný a tajemný Hugo je pak příčinou toho, že mohutná katedrála se nedostaví a on v ní nachází svou smrt. Jsou-li tito dva neustále rozkolísaní, pak bratr Hilarius je na rozdíl od nich nejvyrovnanější, chodí po okolí a sbírá peníze na dostavění vznosné katedrály. Je to boží člověk, posléze je i on zabit. Františkán není ovšem člověk z tohoto světa, neboť odpouští vrahovi i ve chvíli, kdy je jím ubíjen. Něco takového může napsat pouze taková křesťanka jako je Hanna Malewska.

Románový syžet otevírá stále nespokojený mistr Matouš, jenž je nakonec trestán tím, že je stížen malomocenstvím. Krátce před smrtí, kdy už téměř nevidí, jej v královském špitále nějaká osoba jemně omývá a vytírá mu z boláků hnis. Když Matouš naposledy prohlédne, zjistí, že tuto službu mu poskytl francouzský král Ludvík Pobožný. Je to nejen jedna z nejsuggestivnějších scén románu, ale zároveň jeden ze závěrečných výjevů, v němž Ludvík IX. ukončuje románové dílo. Vzhledem k tomu, že se letmo objevil už na začátku prózy, tvoří rámuující postavu. Malewska představuje mistryni rámuujících figur – viz záhadného Antifose v *Jaru Řecka*. Z uvedeného vyplývá, že autorka své rámuující postavy zároveň stupňuje – od vzbouřence k pobožnému (později, už mimo syžet, svatému, na nějž byl Ludvík IX. vysvěcen).

Malewska dokončila *Kamení* v srpnu 1939, 1. září pak vtrhli Němci do Polska. Závěrečný odchod Ludvíka IX. na křižáckou výpravu pojímala autorka nepochybně jako pomyslný a nezbytný střet s novodobými pohany. Proto také román vyšel až po válce.

Dalším svým románovým dílem *Pomíjí tvářnost světa* [Przemija postać świata, 1954] usilovala Malewska o vyvrcholení své prozaické tvorby. Nezvyklá byla už volba jejího tématu – román se totiž odehrává v 5. a 6. století n. l. v Itálii, jejíž slavná minulost už pominula, neboť Řím si podmanili Gótové. Prózu rozvrhla autorka do dvou dílů, z nichž první znamená složitě soužití kultivovaných Italiků s barbarskými Góty. Komplikovaný a nejednoznačný vztah těchto dvou civilizací je v druhém dílu vystupňovaně zkomplikován vpádem Byzantinců a jejich spojenců do Itálie. Má-li první díl ještě mírový charakter, pak druhý je ztělesněním války. I v této souvislosti překvapuje, jak ženská autorka byla schopna vylíčit válečné střety a osvojit si válečnou techniku a dobové zbraně.

Byli-li předchozí román postavami přelidněn, pak tato tendence v zdvojnásobené míře platí pro dílogii *Pomíjí tvářnost světa*. Z desítek postav jsou v ní individualizovány a prokresleny pouze dvě – Gót Vizand a ministr Kassiodór. Každý z nich ztělesňuje jednu stranu tehdejší civilizace. Všechno jejich úsilí, u Góta válečné a u Kassiodora politické a diplomatické, přichází nakonec vniveč, ústí do prázdna. Všechny síly jsou opotřebovány, což si s trpkostí uvědomuje i velitel byzantinských vojsk eunuch Narsés. Román pochází z roku 1954 a nepochybně se v něm obráží mnohé z tehdejší dobové polské situace. *Pomíjí tvářnost světa* je dílo dějinně obsáhlé a Malewska se v něm nepochybně chtěla postavit na roveň Sienkiewiczovu *Quo vadis?*, v němž jeho tvůrce rovněž zaznamenal a ztvárnil zlomový dějinný předěl. Obě románová díla se však od sebe liší tím, že Sienkiewicz dovede individualizovat, charakterizovat postavy, zúží jejich počet a zaměří se na ně a na jejich osud. Hanna Malewska by v této souvislosti mohla být také srovnávána

s českými autory historické prózy, téma dilogie *Pomíjí tvářnost světa* nemá však v českém kontextu tematickou obdobu.

Beletristická tvorba Malewské se zdaleka neomezuje na výše uvedená díla, vedle dalších próz byla čilou publicistkou a dlouhodobě redigovala katolický měsíčník Znak. Stře-doškolské vzdělání získala na gymnáziu Unie Lubelské v Lublině; byla to vynikající škola, neboť k jejím absolventkám patřily také Julia Hartwig, Anna Kamieńska a Anna Szternfinkiel-Langfus. Budova školy se nachází na ulici Gabriela Narutowicza 12, dnes v ní sídlí Pedagogická fakulta Univerzity Marie Curie-Skłodowské. V letech 1959–1983 bydlela Malewska v Krakově na náměstí Teodora Axentowicza 4, dům je opatřen pamětní deskou.

Literatura

LANGFUS, Anna: *Zavazadla s pískem*. Praha: Mladá fronta, 1964.

MALEWSKA, Hanna: *Jaro Řecka*. Praha: Lidová demokracie, 1960.

MALEWSKA, Hanna: *Kamení bude volat*. Praha: Vyšehrad, 1974.

MALEWSKA, Hanna: *Pomíjí tvářnost světa*. Praha: Vyšehrad, 1981.

ROLLECZEK, Natalia: *Má drahá rodinka a já*. Praha: Albatros, 1976.

ROLLECZEK, Natalia: *Kouzelné prázdniny*. Praha: Lidové nakladatelství, 1981.

RUP, Irena Sidonia: *Obok Słowa*. Gorzów Wielkopolski: Stowarzyszenie Gorzowskie Centrum Biblijne [bez data].

RUP, Irena Sidonia: *Dom Sierot*. [Bez dalších údajů.]

SULIKOWSKI, Andrzej: *Pozwolić mówić prawdzie*. Lublin: Towarzystwo naukowe KUL, 1993.

VŠETIČKA, František: *Polsko literární*. Olomouc: Poznání, 2017.

doc. PhDr. František Všetíčka, CSc.

Olomouc, Česká republika

fvseticka@seznam.cz

Toto dílo lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.

